

ZEPECZANER JENŐ

Dózsa Dániel verse Orbán Balázshoz

Kulcsszavak: ORBÁN BALÁZS, DÓZSA DÁNIEL, Szováta-fürdő

1848 tavaszán magyar forradalom győzött. Április 11-én V. Ferdinánd, 1830 - 1848 között Magyarország királya, Erdély nagyfejedelem, a székelyek grófja, aláírta a magyar országgyűlés törvényeit, melyek radikális változásokat jelentettek. Ekkor Erdély legfontosabb kérdése az unió volt, amit jogi érvekkel támasztottak alá, a fellángoló hazafias érzelmek követeltek, de a józan számítás is ezt indokolta, mert így Erdély népei azonnal élvezték volna a magyarországi változások gyümölcseit. Az erdélyi országgyűlés kedvező törvéncikkét, - melyet az Udvarhely-széki PÁLFFY JÁNOS és WEÉR FARKAS vitt Bécsbe, - június 10-én hagyták jóvá.

A lelkesült erdélyi forradalmárok közben UNIO zsebkönyvet adtak ki Kolozsváron, melyet URHÁZY GYÖRGY (1823 – 18773), a kolozsvári főkormányos (gubernium) fogalmazója szerkesztett. Az uniót alátámasztó történelmi és jogi érvekről TELEKI DOMOKOS egy nagyobb tanulmányának részletét közlik. A „prózaí részben” JÓKAY (így) MÓR, DÓZSA DÁNIEL, GYULAI PÁL írásaival találkozunk. A „verses részben” PETŐFI SÁNDOR, URHÁZI GYÖRGY, MENTOVICH FERENC, KEMÉNY ZSIGMOND, LISZNYAY KÁLMÁN, TELEKI DOMOKOS, SELESTEY LÁSZLÓ, VÖRÖSMARTY MIHÁLY, SZÁSZ KÁROLY, DÖBRENTEY GÁBOR, PAP ENDRE, MEDGYES LAJOS verseit közlik.

A makfalvi DÓZSA DÁNIEL (1821 – 1889) jogász, hivatalnok, országgyűlési képviselő, publicista, lapszerkesztő, költő a BÁRÓ ORBÁN BALÁZSHOZ című versével jelentkezik. A tartalomjegyzékben „költői levél”-nek nevezett vers, mely az óda vagy leíró költemény elemeit sem nélkülözi, közvetlenül kapcsolódik Szováta-fürdő korai történelméhez. A „Gondoltok-é reám az egymást/ Váltó újdonságok között./ Kihez néhány bizalmas órák/ Igénytelen emléke köt?” A „bizalmas órák”-nak nevezett találkozás Szovátan történt, hol KÖVÁRY LÁSZLÓ, DÓZSA DÁNIEL és ORBÁN BALÁZS találkozott 1846 nyarán, az ORBÁN-család keleti utazása előtt.

ORBÁN BALÁZS a *Keleti utazás* c. könyvében így emlékezik: „Emlékezhetel, hogy gyermekkorom legszebb álma volt, megutazhatni egykor keletet, e szülőföldjét a nagyoknak, a csodásnak és titokszerűnek. A szép Székelyföld bérci közt, kedves szovátai fürdőkön emlékszel-e: hogyan töltök együtt a holdvilágos estvéket, a fiatal kor édes ábrándjaival terelve, hogy együtt utazzuk be az emberi nem művelődésének bölcsőjét.”

Anyai családjáról, ami kelethez kötötte és felgyújtotta képzeletét, a FORESTI családról írja: „hercegi eredetű szelvelő naxosi latin családok közé tartozott a Foresti család is, melyből Knechtel nőszült. ... mind katolikusok, s ma is olaszul beszélnek, olasz eredetükre nagyon büszkék. ... Knechtel nejének anyja a francia eredetű Pilián családból származott, ... Még most is képzeletem varázs vásnán lebeg az a szép, tekintélyes alak, festői keleti mezének pompájában, akit nagyanyának nevezhetek, s aki ajándékaival, elkényeztető gyöngédségével, apró becézgetésével életem e első szakában annyi örömet okozott nekem. Gyémántos ékszereinek, sok aranyának ragyogása most is felvillan előttem, mint egy tündérvilág mesés tüneménye, mint egy

szép dajkamese vonzó képlete. ... A mi bérceink, melyeket csak a régi dicsőség és régi szenvedélyek emlékezete színez ki szépnek, s ezáltal lesz előttünk vonzókká, elválhatatlanokká: nem tudták pótolni a Bosphorus bűbájos elragadó képleteit, a mi csendes magányunk nem tudá feledtetni a világ zaját; a mi szárazföldünk egyhangúsága a tenger nagyszerű hullám világát, a mi elzárkozottságunk a világkereskedelem nagyszerű mozgalmát, a mi döcögő kocsink a habokon simuló gályák sebes röptét.”

Tisztes úriház 9. - 50cm x 30cm, olaj-vászon, 2010

BÁRÓ ORBÁN BALÁZSHOZ

DÓZSA DÁNIELTŐL

Utánatok vágyó kebel
 Kelet felé tekintetek:
 Hol Vagytok? ... eddig tén hajótok
 A Chara-Denghizen lebeg;
 Tén fénylenek előttetek már
 A mecsetek félholdjai,
 S a tenger tükörén lebegnek
 Konstantinápoly falai.
 Látod a tájt, hol Attilának
 Járt diadalmas tábora,
 Vagy hol Botond buzogányának
 Hódolt Büzánc érckapuja:
 A földet, hol Szapáry szántott,
 És ahol Rákóczy szendereg;
 A népet, melytől szép hazánkat
 Oly sok vihar rongálta meg!
 Maholnap ott a szerailoknak
 Fürkészed kényes titkait,
 Vagy a nagyúr képeplékének
 Téped le briliántjait,
 Míg én hajótok füstjét látom
 Felhőkben az ég oldalán,
 S a keletről jövő szelekben
 Mintha búcsúszódd hallanám,
 Gondoltok-é reám az egymást
 Váltó újdonságok között,
 Kihez néhány bizalmas órák
 Igénytelen emléke köt?
 Te csak talán gondolsz e tájra
 Ha szíved érdekeltetik,
 És így forróbb gondolatidnak
 Falum is útjába esik.
 Engem gyakran borongó álmak
 Kísértének miattatok;
 És kérdem a kelő napoktól:
 Szerencsés vajon utatok?
 Elképzelem a tornyosuló
 Tenger dagályt körülítettetek,
 S látlak, miként életveszély közt
 A bösz habokkal küzdetek,
 Ott, hol csak pár deszkaszálon
 Függet már az ember élete,
 S a mérhetetlen tenger áron

Balsors is könnyen érhető. –
 Az ég óvjon minden veszélytől,
 S hordozza őrző csillagát
 Szülőid, véreid fölött és
 Fölötted kedves jó barát.
 Ki tudja az idő méhében
 Fölöttem is mit rejt az ég!
 Ki tudja majd, ha visszatértek
 Láthatjuk egymást újra még?!
 Az isten adja azt megérem!
 De ha megérem nem lehet,
 Tudom sírom követ egy forró
 Könnyel te is megszenveded.
 Eljössz felém, azok nyomára,
 Kik egykoron szerettenek,
 S az elfeledt sir alkonyára
 Emléksugárt derítenek.
 Zengd akkoron tovább, barátom,
 Azon szelid fájdalomokat,
 Melyek közt érző szívemmel
 Lantom húrja megszakadt.
 De félre ti, borongó képek!
 Meglátjuk egymást, jól tudom ...
 A jó isten vigyen békével –
 És hozzon vissza boldogon!

Magyarázó jegyzetek:

- Kara Dengiz, az ókori Pontus Euxinus, a Fekete-tenger, felidézett veszélyei arra is vonatkoznak, hogy egy viharban itt pusztult el ORBÁN BALÁZS anyai nagyapja KNECHTEL JÁNOS.
- ATTILA hun uralkodó II. THEODOSIUS császár (408 – 450) uralkodása alatt több hadjáratban is megsarcolta a bizánci birodalmat és adófizetésre kötelezte.
- BOTOND, a magyar vezére korának ismert harcosa, 960-ban Bizánc falai alatt párviadalban győzedelmeskedik, majd buzogányával betöri a város érckapuját.
- „Szapáry szántott” utalás SZAPÁRY FERENC huszárcapitányra, aki 1664-ben AHMED pasa fogságába esett. Fogvatartója eke elé fogatta és kényszerítette, hogy szántson. Szabadulása után 1687-ben, mikor alkalma lett volna, nem állt bosszút.
- „Rákóczy szendereg”, utalás II. Rákóczi Ferenc sírjára, mely 1906-ig az isztambuli Szent Benedek jezsuita templomban volt.

